

Adatok az „Erdészeti műszótár“-hoz.

I.

Válasz Ujlaki István urnak.

Azt mondja Ujlaki István ur az „Erdészeti Lapok“ folyó évi X. füzetében közölt cikkében, hogy, „mint erdész, bizonyosan láttam már rossz favágót, jó vagy rossz szerszámmal; az ilyen, tudjuk, soha egy nyomba nem vág, a mint ledönti a fát, sima lap soha nem marad utána; akár a sarjadzást, akár a faveszteséget tekintve, mindig kárt tesz“.

Igaza van Ujlaki István urnak. Csakhogy a „riszál“ szót, nézetem szerint, még sem lehet fejszével való vágásra találóan alkalmazni. Én erre sokkal találóbb szót tudok, mely a mellett még az itteni vidéken csakugyan használatban is van.

Itt minálunk azt szokta mondani a gyakorlott favágó a kezdőnek: „No öcsém, ezt a fát ugyan lerágtad“! Gunyból a kezdő betűt elcseréli; és valóban, jobban is hasonlít az ily rossz vágáslap a „rágás“-hoz, mint a „riszálás“-hoz.

No de a mi a riszálást illeti, tudnak a mi favágóink arra is kádencziát, csakhogy nem a vágásnál, hanem a fűrészelésnél alkalmazzák. Akár hányszor hallottam ugyanis, midőn a fűrészelők oda kiáltottak a faragó mesternek: „Messe kend meg már azt a fűrész, mert holnapig sem tudjuk vele elriszányi ezt a fát“! És ez a gunyos célzás a „riszálás“-sal hogy sokkal találóbban van alkalmazva a vásott fűrészre, mint a rossz fejszére: azt úgyhiszem, U. I. szaktárs ur is elismeri. Különböen elismerem, hogy a „riszál“ szó magyarázásával, vagy — ha megengedi — félremagyarázásával tétettem figyelmessé az előbb említett tájszókra, s ezért köszönettel tartozom szaktárs urnak, mert különben aligha jutottak volna eszembe.

A mi a másik két, állítólag takács-műszót, t. i. a „héhő“ és „csölleni“ szókat illeti, no már ezeknek az erdészeti műszótárra való vonatkozása felől engem, tisztelt szaktárs ur, ügyes magyarázata daczára sem volt képes meggyőzni. De hát, mint czikkje végén igen helyesen megjegyzi, az e feletti kritikát majd a műszótár szerkesztője lesz illetékes megejteni.

Himódon, 1883. november 24-én.

Ziegelhoffer Mihály,
uradalmi erdész.

II.

Mióta a hibás szók és szóalkotások javítása megindult, a szakirodalomban lépten-nyomon amaz erősen nyilatkozó jóakaratra s buzgó törekvésre akadunk, a mely maga is folytonosan vizsgál, kutat; igyekszik a rosszat felismerni, s a mennyire csak lehetséges, jobbal pótolni.

Ezt találjuk Elisée Reclus „A föld“ czimü nagy művének kitünő magyar fordításában is, a hol Király Pál és Révész Samu jeleseink, a szóképzést oly fogalmak kifejezésére, melyekre kifogástalan műszavunk nem volt, a magyar nyelvkincs kiapadhatlan bányájában, a népnyelvben kutatták, s meg is találták. Így fogadták be aztán nagy munkájukba az alábbi, s az „Erdészeti műszótár“ t. szerkesztői részéről is talán figyelemre méltatandó új szókat; és pedig:

Aszó: vízhagyta holt völgy (vallé morte);

bütü: felnyuló rész a hegyen (aiguille de rocher);

csurgó: fontaine;

debrő: vízmosta mély völgy;

érnye: forrás;

fertő: mocsár;

gubarcz: földduzzadék;

agyaggubarez: mud lump;

göbű: a folyó vizekben levő mély hely (mouille);
gyűrűvölgy: körvölgy (cirque);
hegyfark: előhegy, előhegység (promontoire);
homokbuczka: homokdomb (dune);
horhó: horhos, szoros völgy;
hozoványföld: hordalék;
keringő: vizörvénylés;
mocsolya: pocséta (boue);
nyelő, ravaszlyuk: földtölcsér (entonnoir);
padhát: lapos fedél (plattforme);
ponk: dombnál kisebb emelkedés;
rianás: hegyhasadás, repedés (crevasse);
sikátor: hegyszoros (defilé);
sió, zuhogó: hegyi patak;
súgó: a vízből kiálló zátonyos hely (recif);
szilag: parcella;
vápa: völgyfenék;
zakota: oly völgy, melynek csak egy kijárása van;
zákányosság: troubles de l'eau.

Ha a fogalomnak a nép nyelvén nem volt kifejezője, csináltak neki; így született az:

áradvány: iszapolás, uszadékföld (alluvion);
jeges hó: névé, firn;
leolvadás: ablatio;
rekeszzátony: fővenytorlás (barre);
sekélység: râcle;
szirtzátony: sziklazátony (ecucil).
Óvizen, 1883. évi november hó.

Vadas Jenő,
m. kir. erdész.